

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ ԸՆԲԱՐԱՐ 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1863

ԹԻՒ 709

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ՏԵՍՍԻՓԻԱՆ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Լաւրոպոլի քաղաքականութեան հորինողն Վերայ միջադէպն նոր ամսի կը տեսնուի, ուսկից կը հայտնուի շատ ժամանակ չանցած, փոխորդի մի ծաղիլ: Այսինքն է որ Լաւրոպոլի կայսրը ի ժողովը դուրս ելն է փորձել մէջ Գերմանիոյ վեհապետները, խորհրդակցելու համար գերմանական դաշնակցութեան վեհապետութեանը վրայ: Այս ժողովոյն մէջ, լաւորն Վեհապետութիւնը ուրիշ անաշխատութիւններէ ի դատ, հետեւեալը ևս ըրած է. այսինքն գերմանական դաշնակցութեան վարիչ ատեանը (տիրէք-դուր) և խորհրդարանը կարող պիտի ըլլան պատերազմ հրատարակել յետագայ երեք դիպուածոց մէջ. «Լաւ» երբոր գերմանական դաշնակցութեան սահմանադրողը վերայ յարձակում մը կը ըլլայ, երկրորդ՝ երբոր գաղանկից տէրութեան մի ոչ գերմանական երկիրներուն դէմ պատերազմի սպառնալիք կը ըլլայ, երրորդ՝ երբոր Լաւրոպոլի հաստատակցութիւնը վտանգի մէջ կ'ըլլայ սպառնալի կերպիւ մը գերմանական դաշնակցութեան նկատմամբ:

Այս պայմանները թէպէտ քննարկուեցան Ֆրանքֆորթի մէջ ժողովում ամեն վեհապետներէն, այսու ամենայնիւ Լաւրոպոլի հակամիտութիւնները և նպատակը կերպիւ մը յայտնուեցան. որ ուրիշ բան չէ բայց միայն դաշնակցութեան վարիչ ատեանը (տիրէք-դուր ֆէալտը), որուն նախագահութիւնը և վարչութիւնը Լաւրոպոլի ձեռքը պիտի ըլլայ, տէր և գաղտնի լինել Լաւրոպոլի վեհապետական դործոցը: Մինչև ցայսօր Գաղղիոյ և Լաւրոպոլի յարաբերութեան մէջ այնքան մտերմութիւն և սերտ բանակցութիւն մի կը տեսնուէր, որ փարիզի ոսկի պիտակն ըրողութիւնները դաշնակցութիւն մի կը դուռնակէին ոչսեբիւ կառավարութեան մէջ, սակայն Ֆրանքֆորթի վեհապետական խորհրդակցութեան տես, այս մտերմական յարաբերութիւնները մեծապէս ցրտացան: Գաղղիացոց կայսրը ամենին ալ զէկ աջօք չնկատէր յիշեալ խորհրդակցութիւնը, քանզի կը հաստատեն թէ Լաւրոպոլի կայսեր դիտարկութիւնը գերմանական դաշնակցութեան վերանորոգութիւնը ի դորձ չէ, այլ Գերմանիոյ պաշտպանողական զօրութիւնը տեսչիցնէ ընդդէմ յիշեալ փոխութեան անհասարակ և ընդդէմ Գաղղիոյ մասնաւորապէս: Բայց յայտնուեցաւ Լաւրոպոլի, որ մինչև ցայսօր շատ աշխատեցաւ գերմանական դաշնակցութեան մէջ դնել իւր այն նախնայները որ գերմանական երկիր չեն, այժմ դրեթ միևնոյն բանը կը պահանջէ, առաջարկելով որ գերմանական դաշնակցութեան պաշտպանութեանը ներքե ըլլան դաշնակցութեան տէրութեան մը ոչ գերմանական երկիրները: Օրինակի համար, եթէ Լաւրոպոլի կայսեր առաջարկութիւնը ընդունուէր և ի դորձ գրուէր ըլլայ, Հունգարիան, Կալիշիան, Բարանսիլանիան, Սլոնոսկոսկանը և Վենետիկի նահանգը գերմանական դաշնակցութեան պաշտպանութեանը ներքե պիտի գտնուին, և բոլոր Գերմանիան պատերազմ պիտի հրատարակէ այն տէրութեան դէմ, որ այս երկիրներուն մէկուն վերայ կը յարձակի:

Լաւրոպոլի այս պահանջմանցը բոլորովին դէմ է ինչ միայն Գաղղիան, այլև Իտալիան, Բելգիան և ուրիշ շատ տէրութիւններ. որոց իւրաքանչիւրը մէկ մէկ օրինաւոր պատճառ ունի Ֆրանսիոյ հետ չորսէփ կայսեր առաջարկութեանը արդեւ ըլլալու:

Վերջապէս տարակոյտ չկայ թէ Ֆրանքֆորթի խորհրդակցութիւնը մեծ ցրտութիւն պատճառեց Գաղղիոյ և Լաւրոպոլի մէջ եղած յարաբերութեանցը. և անոնք որ կը յուսային թէ այս երկու տէրութեանց

միաբանութեամբ Բալոնիայի անկախութիւնը կը հայտնուէր բերուիլ, այժմ բոլորովին յուսակոտուր եղած են:

Գաղղիոյ և Լաւրոպոլի մէջ պատահած ցրտութիւնը ուրիշ ապացոյց մըն ալ Լա Ֆրանս լրագրին հետեւեալ խօսքերն են. «Թէպէտ Լաւրոպոլի մէջ հաւանութիւնները կը շարունակուին, կըսէ, ի նըպատ կայսերութեան, ևսկայն վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ժողովուրդը կուզէ որ Գաղղիայի իշխան մը նստի Մէքսիքոյի կայսերական տիտղոս»:

Մտերմ Լաւրոպոլի կայսրը Ֆրանքֆորթի խորհրդակցութեան ատիւր, Բալոնիոյ թաղաւորին յիշատակովի մի յուշարկեց, որուն մէջ այսպէս զրուած է. «Լաւրոպոլի այժման վեհապետ պարտք կը դնէ վեհապետաց վերայ որ ժամանակաւ հաստատուն կացութիւն մի ապահովեն իրենց համար»: Փարիզի քաղաքացէս շատ անձինք կըսեն թէ Լաւրոպոլի կայսրը այս խօսքով անհարկութիւն կուզէ ընել Լաւրոպոլի Լաւրոպոլի ըրած արշաւանացը Իտալիոյ մէջ, ինչպէս նաև բարոյական օգնականութեանը զոր Գաղղիոյ կառավարութիւնը կը մատուցանէ ազգայնութեանց սկզբունքին Լաւրոպոլի մէջ:

Նախնական ընդհանուր ժողովոց նիստը անցեալ ամսոյ 13-25ին բացուեցաւ բոլոր Գաղղիոյ մէջ: Այս բանը ամեն տարի երեւելի դէպք մի կը համարուէր. ըստորում յիշեալ ժողովոց նախագահները ատենախօսութիւն կընէին և կայսերական կառավարութեան ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը համառօտիւ կը բացատրէին: Սակայն այս տարի, Լաւրոպոլի կայսեր հրամանաց համեմատ, նահանգական ժողովոց նիստին բացուելուն ատիւր ատենախօսութիւններ չկան: Ինչէ պատճառը արդեօք այս արդեւման: Լաւրոպոլի պատճառը ուրիշ բան չէ, բայց միայն կայսերութեան այժման քննարկ վիճակը, վաճառի նախագահները ինչ տեղեկութիւններ կը հայտնէին առ Բալոնիայի բանախօսութեանց վրայօք, և ինչպէս կը հայտնէին բացատրել Գաղղիոյ յարաբերութեանց ցրտութիւնը Վենետիկի և Բալոնիոյ կառավարութեանց հետ, ևսկայն ևսկայն: Ուստի այս դժուարութեանց առաջը անհեշտ համար խոհեմութիւն համարուեցաւ քաղաքականութեան վերաբերեալ ատենախօսութիւնները արդեւ չայս տարի:

Ստոյգ է որ խօսք մի տարածուեցաւ հասարակութեան մէջ թէ բոլոնիական խնդիրը ուղղակի կարգադրեցաւ Լաւրոպոլի Լաւրոպոլի և Լաւրոպոլի երկրորդ Ռուսաց կայսեր մէջ, և թէ այս բանին համար առ Մորնի դուքսը յատուկ պաշտօնիւ մը Բէգերսպուրի պիտի երթայ. ևսկայն այս խօսքը հիմնաւոր չէր իւր առայժմ:

Կամանակէն ձայն մի տարածուեցաւ թէ դաշնակցութիւն մի հաստատուելու վերայ է ի մէջ Գաղղիոյ Բալոնիոյ և Ռուսիոյ, բայց այս լուրն ևս առայժմ անհիմն կը լինի, ինչպէս ի գերեւ ելաւ Լաւրոպոլի, Գաղղիոյ և Լաւրոպոլի մէջ փոխադրութեան ձայնը, որ անյեղաժամ տարածուած էր ի մասին բոլոնիական գործոց:

Մտերմ շատ խօսք եղաւ ազգաբարեկան գրութիւն մի վրայօք զոր Վալենտինովի կառավարութիւնը յուշարկած է, կըսեն, Գաղղիոյ կառավարութեանը: Այս գրութեամբ Լաւրոպոլի նախագահը կը դաշնակցութեանը Լաւրոպոլի կայսեր դէմ, որ կաշխատի կայսերութիւն մի հաստատուելու Մէքսիքոյի մէջ ի միտս հասարակապետական սկզբունքի:

Լաւրոպոլի ազգաբարեկան գրութիւն մի տակաւին չէ հասած ի փարիզ. այսու ամենայնիւ Լաւրոպոլի երկու լուրերը կը հաստատեն թէ յիշեալ ազգաբարեկան գրութիւնը անյապաղ պիտի յուշարկուի ի փարիզ: Այս բանէն ինչ հետեւութիւն ծագելու ժամանակը պիտի յայտնէ մեզ:

Բալոնիական ապստամբութիւնը գրեթէ միևնոյն վիճակի մէջ կը գտնուի: Բարձրագոյն Կոստանդնուս Սեփ-Պաշայ, Վարսաւիայէն ձեռն լուր Բէգերսպուրի հասաւ, ուր ներկայ գտնուեցաւ նախաժողովի խորհրդոյն, որ գումարուեցաւ նախագահութեամբ օգոստոսիան Լաւրոպոլի կայսեր: Այս խորհրդոյն մէջ քննարկուեց եղաւ, կըսուի, ի վերայ պատասխանաց, որ պիտի տրուին երեք տէրութեանց յուշարկած ազգաբարեկան նամակացը ի կարգաւ գրութիւն բոլոնիական գործոց:

Կըսուի նաև թէ վեհապետ կայսրը ամենայն Ռուսաց պատրաստութիւն կը տեսնէ Սահմանադրութիւն մի շնորհելու իւր վիճակացը: Փարիզի Լա Ֆրանս օրագիրը կը հաստատէ այս լուրը և կը յաւելու թէ Ռուսաց կայսրութիւնը տեղական տասը մեծ պարագրութեան պիտի բաժնուի. որոց իւրաքանչիւրը իւր նահանգական ժողովը պիտի ունենայ, թէ բոլոնիական ազատասիրական յատուկ շնորհներ պիտի ըլլան, և եթէ չուզէ պատգամաւորներ յուշարկել կայսերութեան երեսփոխանական ժողովոյն, Բալոնիայի կամացը դէմ պիտի չգրուի. այլ թող պիտի տրուի որ իւր սեպակական կառավարութիւնը իւր պաշտօնը կատարէ վերադարձութեամբ Վարսաւիայի նահանգական ժողովոյն:

Բարձրագոյն կայսերազօն Կոստանդնուս Սեփ-Պաշայ մտերմ փարիզ պիտի գայ, կըսեն, Լաւրոպոլի կայսեր հետ յատուկ տեսութիւն մի ընելու համար: Այս լուրը թէպէտ պաշտօնական չէ, սակայն անհաւանական և արտաքին կարգի բան մըն ալ չէ այժման պարագայի մէջ. յորում Գաղղիոյ և Ռուսիոյ յարաբերութիւնները շատ մտերմ և բարեկամական կը լինին:

Յունաստանի նորընտիր թագաւորը, Բորէնհակ մայրաքաղաքէն հասած վերջին լրոցը նայելով, հաղի թէ Հոկտեմբերի վերջը պիտի կընայ զաւր Լաւրոպոլի: Լաւրոպոլի վեհապետութեան ուշանալուն պատճառը Յունիական կղզեաց գործոյն երկարին է: Այս հասարակապետութեան ազգային ժողովը տակաւին իւր վիճակը չտուաւ. թէպէտ տարակոյտ չկայ թէ Յունաստանի հետ միաւորութիւնը պիտի խնդրէ. սակայն մինչև որ այս միաւորութիւնը ի դորձ չգրուի, Գերմանիոյ առաջին թագաւորը չի կրնար նստան ոտք պիտի չկոխէ:

Լաւրոպոլի վեհապետութիւնը մինչև Հելլենական ֆեդերալիզմի մտնելը, որ պիտի սպառէ իրեն Կոստանդնուսի նախահանգիստը, ծաղկեալ ճանապարհորդութիւն պիտի ընէ Լաւրոպոլի կոմս կամ ժողովապետ Գերմանիոյ, և այս պատճառաւ պիտի չկրնայ ներկայ գտնուիլ տոնախմբութեանը, զոր Լաւրոպոլի Հելլենացից կը պատրաստեն փառաւոր ընդունելութիւն մի ընելու համար իրենց թագաւորին: Լաւրոպոլի վեհապետութեան ուղեկից պիտի ըլլան Սթոնէր կոմսը, Լաւրոպոլի Ֆիլիպին գիտնականը, Կալէրի զօրապետը, և քանի մը տանիմաքացի ձիաւորներ:

Լաւրոպոլի մէջ համազգային պատերազմը կը շարունակուի. և տակաւին զինուորական որոշիչ կոխմը չեղաւ որ յաղթութեան ուր կողմը հակիլը յայտնուի: Ստոյգ է որ Հելլենական դաշնակցութեան զօրութիւնը ամեն կերպիւ շատ մեծ է, այսու ամենայնիւ Հալապոլի նահանգաց դաշնակցութիւնն ևս բաւական զօրութիւն ունի առայժմ իւր թշնամոյն յարձակմանց դէմ դնելու համար: Բայց յայտնուեցաւ, Լաւրոպոլի և Գաղղիան համակրութիւն կը ցուցնեն միշտ Հալապոլի դաշնակցութեան. որուն առաջին բարոյապէս օգնութիւն ևս կը մատուցանեն: Ուստի եթէ քիչ մը ժամանակ ևս գերմանական ըլլայ, շատ կարելի է որ անոր անկախութիւնն ալ կատարեալապէս ճանաչեն և ընդունին:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ

Վեհափայլ սրբազնասուրբ Աթուղիկոսին դաւա-
զանակիր գերապատիւ տէր Անդրէաս սրբազան եւ
պիսկոպոսը նամակ մի գրած է մեզ ի մասին Աթուղի-
կոսի ազգային ցաւալի երկպառակութեան : Վա-
ջայոյս եմք թէ այս նամակը՝ որ աւետարտու է յու-
ղարկման Հայրապետական օրհնածիր կոնդակին ի
յիշեալ մայրաքաղաքն , մեծապէս պիտի մխիթարէ
Հոգևորական մեր համազգի խաղաղասէր ժողովուր-
դը : Վանդի այս նամակաւ յայտնի կը տեսնուի թէ
մեր Աստուածապատիւ քահանայապետին առատագործ
սիրտը սրճափ կը ցաւէր Աթուղիկոսի Հայոց երկարա-
ճակութեանը վերայ եւ սրճափ փութալն հոգատա-
րութեամբ աճարարներ է յորդորական եւ խրատական
կոնդակներ յուղարկելու առ հանդուցեալ տէր Թաղ-
դէոս առաջնորդն , ժողովուրդ թէ իւր հայր-
ական եւ ազգասիրական պատուէրները անմիջապէս
ի գործ պիտի գրուին ի վերահաստատութիւն խա-
ղաղութեան եւ քրիստոնէական եղբայրութեան :

Բայց ինչպէս կը տեսնուի յիշեալ նամակէն ,
գոթաղբաբար պատուիրազանցութիւն եղեր է . եւ ի-
րաց այս եւ ուրիշ ձախորդ պարագաները յայտնե-
ցուցեր են Վահանայապետական օրհնածիր կոնդա-
կին յուղարկումը ի Աթուղիկոս մինչեւ ի 29 Յունիսի
ներկայ տարւոյս :

Ահաւասիկ գերապատիւ Անդրէաս . եպիսկոպոսին
նամակին օրինակը :

... Ղուկաս աղա Պաղլաղարեան .

Ստացեալ զտողան յՅ1 Մայիսի տարւոյս գրութիւն
ձեր , զորս ի նմին էին նամակակիր՝ մատուցի վեհափայլ
Հայրապետին մերոյ . որոյ վերահասու լեալ բովանդա-
կութեանն ի նոսրին , հրամայեաց ինձ գրել ձեզ ըստ
այսմ օրինակի :

Արդէն յայտնի է ձեզ , զի Նորին Վեհափայտութիւնն
ցաւալով յոյժ ընդ անհամաձայնութիւն հանդուցեալ
Թաղդէոս արքեպիսկոպոսի եւ խաչիկան տէր Յովնան-
նէս աւագ քահանայի Աթուղիկոս . եւ որ ցաւալին է՝ հե-
տեաբար ի միջի կողմնականաց նոյնն բազմախումբ սի-
րելի ազգայնոց , ըստ մարմիկայն՝ գրեալ էր առ յիշեալ
արքեպիսկոպոսն զանազան կոնդակս խրատականս եւ
վճռողականս , զորոց յայտնեալ եմք ձեզ արդէն : Բայց
ախո՛ս , զի հանդուցեալն ո՛չ կիսմեցեալ զբոտական միտ
կոնդակացն կատարել . որով հրամայեալ էր նմա թողնու
զքահանայն խաչիկան լոյ ի քահանայագործութեան ի
Աթուղիկոս եւ յարտօնութիւնս զանազան պատուանշա-
նաց , թէ եւ հրաժարեցուցեալ վստն խաղաղութեան ի
պաշտամանէ Առաջնորդական փոխանորդութեան տեղ-
ւոյն՝ զրեալ էր նմա զալ առ ինքն անվերադարձ , եւ
տանել քահանայութիւն , ուր ուրեք արժան գատեսցի-
ւ ի չհնազանդելն լինել կապեալ եւ բանադրեալ :

Սաստկութիւն բանկոյս , ընդդէմ եղեցոյ քաղցրա-
գութ եւ խոհեմ Հայրապետական հրամանի , անշուշտ
ունէր պատճառել , եւ որ ողբալին է՝ առաւել եւս բարե-
քել յերկարապատիւն գերիւստեր խոլմանս . եւ
արդարեւ հեղան գեղան զրութիւնը երկուստեք առնել եւ
մեծի Հայրապետին : Արդիւն գրեցաւ կոնդակ , որ ի
ձեռն սրբազան Առաջնորդի Արարատականի Գեորգ
արքեպիսկոպոսի պարտ էր հասանել առ հանդուցեալն .
այլ Նորին Արարատիկոսն լուեալ զմահ նորա , յետ
զարձոյց զկոնդակն : Վեհափայտ Աթուղիկոսն յուսայր
անտարակոյց ընդ դադարումն յայնմ հետեւ երկապատակու-
թեան . զրեալ կոնդակ օրհնութեան մանաւանդ յորդու-
րանաց ի սէր եւ ի խաղաղութիւն վիճակացն : Ասկայն
քանի՞ արդեօք վշտակութեան եղեւ տոյժ սրբոյ Հայ-
րապետին , մինչդեռ գրութիւնը ի Աթուղիկոսի եւ նամակ
նոյն խի տէր Յովնաննէս աւագ քահանայի խաչիկան ,
որք ծանուցանելն զարուեսակութիւն զեւ եւս խաղաղ-
ութեանն եւ զցաւալի անցս պատահեալ յեկեղեցւոյ տեղ-
ւոյն յընթերցումն առաջնորդական խոտորնակի վճռոյն
յիշեալ հանդուցեալ զին ի մահուան Թաղդէոս արքեպիսկո-
պոսի : Դատարար Նորին Վեհափայտութիւնն առ ի
զաւաճումն առնուլ ազգասիրման չարեացն զկալեցոյ յայն-
պիտի համազգի ժողովուրդս , որք ընտիր մասն են աղլա-
յին միութեան , եւ բարեհաճեցաւ . զրեւ կոնդակ ի 29
Յունիսի տարւոյս ընդհանարաւ 275 առ արձանապատիւ
տէր Յովնաննէս աւագ քահանայն . յորում ազատ թո-
ղու զնա ի բանադրանացն եւ հրաժայէ առնել քահանայ-
ութիւն անխորտիս ի տեղւոյն , ունելով արտօնութիւնս
Հայրապետական եւ կառավարչական պատուանշանաց
ընդհանրոյ ինքեան ի վարձատրութիւն հաւատարմի՝ հո-

ղեւոր ծառայութեանցն :
Ապարէն յուսամք , զի վերջ տուցէ խաղաղութեան՝
կոնդակիս զգրութիւն . եւ ինդրեմք , զի թէպէտ յետ
ամսոյ միոյ հաղիւ հասանէ վերայիշեալն կոնդակ ի ձեռն
աւագ քահանային , այլ եթէ արժան համարեալիք ,
հաղորդեալիք զիմաստ գրութեանս առ որս հարկն է :

Ի 12 Յուլիսի 1865 ամի Միամ Եպիսկոպոս ,
ի սուրբ Եջմիածին : . . . Յարգութեանդ
ազօթարար
(Ստորագրեալ) Վ. Կ. Կառապետակիր
Ա. Յարգեալ Եպիսկոպոս :

Կոստանդնուպոլսոյ ազգային երեսփոխանական
ժողովոյն կազմութիւնը սկսաւ եկեղեցական անդա-
մնոց ընտրութեանէն . որոց թիւը՝ ըստ Սահմանադրու-
թեան 20 հոգի պիտի ըլլայ :

Սահմանադրութեան գործադիր Յանձնաժողովոյն
մեծարդոյ Ատենադպիրը՝ Մասիս լրագրոյն միջոցաւ
հետեւեալ կերպիւ կը պատմէ յիշեալ ընտրութեան
պարագաները եւ արդիւնքը , զոր արժան համարե-
ցինք Արարատոյ մէջ եւ հրատարակել ի տեղե-
կութիւն Հոգևորական մեր ազգայնոց :

Ազգային ընդհանուր ժողովոյ անդամ քսան եկեղե-
ցական երեսփոխանաց ընտրութեանը համար Սահմա-
նադրութեան գործադիր Յանձնաժողովին տուած հրա-
հանգին համեմատ՝ անցեալ շաբթու. մէջ եկեղեցական
ընտրողական ժողով մը կազմուեցաւ , եւ անոր ձեռք
անցեալ շաբթու օր Օգոստոս 10 Ա. անդամ քա հարկու-
թիւն եղաւ Մայր եկեղեցւոյ մէջ . որուն արդիւնքը յայտ-
նեց թէ լրացարձակ առաւելութեամբ երեսփոխան ընտ-
րուած են .

1. Նախկին պատրիարք Մարգար արքեպիսկոպոս	142
2. Խաչիկ Եպիսկոպոս	115
3. Ներսէս Եպիսկոպոս	99
4. Յովնաննէս վարդապետ Աթիկան	116
5. Արարատ վարդապետ Սամաթիւց	105
6. Մարտի վ. Խաչիկապետ Ս. Կարապետի	106
7. Կարապետ վ. արարատքական փոխանորդ	157
8. Տէր Գեորգ Մայր եկեղեցւոյ	119
9. Տէր Արտեմիս Սամաթիւց	101
10. Տէր Յովնաննէս Խաչիկապետ	157
11. Տէր Գեորգ Խաչիկապետ	99
12. Տէր Յովնաննէս Հիւնքարեպիսկոպոս	95

Մնացեալ ութը երեսփոխանաց համար՝ վերայիշեալ
ընտրութեանիցն անմիջապէս ետքը առաւելագոյն քուէ
ստացող 16 անձանց ցուցակ մը շինուելով , այսօր Բ.
անդամ՝ քուէարկութիւն կատարուեցաւ Մայր եկեղե-
ցւոյ մէջ , որոն արդեամբ համեմատական առաւելու-
թեան հաշուով երեսփոխան ընտրուեցան ,

13. Յովնաննէս Եպիսկոպոս Կապուտիկան	97
14. Տ. Պարտապար Խաչիկապետ Ս. Կարապետի	128
15. Տ. Յովնաննէս (փոքր) Մայր եկեղեցւոյ	121
16. Տ. Յարութիւն Պարտի	103
17. Տ. Գրիգոր Պէյրապետ	102
18. Տ. Գարրիկ	104
19. Տ. Բարսեղ Խաչիկապետ	102
20. Տ. Փիլիպպոս Սամաթիւց	97

Ահաւասիկ ազգային եկեղեցական երեսփոխաններն
ընտրուեցան , որ ինչպէս կը տեսնուի՝ 4 Եպիսկոպոս , 4
վարդապետ եւ 12 քահանայ են :

Ստաց ընտրութիւնը Սահմանադրութեան արտօնու-
ղութեանց համեմատ եւ գործադիր Յանձնաժողովին
մասնաւոր հրահանգաւ կատարուեցաւ , եւ Յանձնաժո-
ղովին կողմէն նուազագու արեւելեալ կարգեալ ըլլալով ,
թէ՛ Ա. եւ թէ՛ Բ. քուէարկութեանց ներկայ դառնելու
պատիւն ունեցայ , եւ քուէարկութեան կատարելապէս
օրինաւոր կերպով կատարուելուն կանխաւ խի վկայե-
լու պատրաստ եմ :

Յանձնաժողովն ինչպէս գիտէք՝ աշխարհական երես-
փոխանաց ընտրութեանը համար ալ պէտք եղածներն
արդէն տնօրինած է , եւ կը յուսայ որ ինչպէս եկեղեցու
կաններուն ընտրութիւնը՝ այնպէս ալ աշխարհականնե-
րունը ամենայն խաղաղութեամբ եւ օրինաւոր կերպով
կը կատարուի յառաջիկայ շաբթու. մէջ , թէ՛ որ աշխար-
հականներն ալ եկեղեցականներուն պէս՝ իրենց մէջ սի-
րով եւ գործադիր Յանձնաժողովին տնօրնութեանց ալ
հաղանդելով գործերին տեսնեն եւ ընդունեն :

Ի խորհրդարանն Ղալաթիոյ , 15 Օգոստոս 1865 :

ՍՏԵՓՈՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
Ատենապետ Գ. Յ. Ա. Սահմանադրութեան :

— Տփլիսու Մեղու Հայաստանի լրագրոյն մէջ հե-
տեւեալ տեղեկութիւնները հրատարակուած են .

« Ստոյ (Մարտի) 19 ին վեհափայտ կաթողիկոսն ա-
մենայն Հայոց տէր Մարտիկոսը ընդր՝ ունեցաւ ներկա-
յանալ Նորին կայսերական Բարձրութեան մեծ իշխանին
եւ Կոլկասեան Փոխարքային : Նորին կայսերական
Բարձրութիւնը , սրբազնասուրբ Հայրապետին քաղց-
րութեամբ ընդունելից եւ նորա բարեմաղթութեանցը
հաճոյսով խօսքերով պատասխանելից յետոյ , հետեւեալ
խօսքերը դարձուց առ վեհափայտ Աթուղիկոսը . « Եւնյի
թէ համբաւ է շրջում Հայոց եկեղեցւոյ Ուսուց եկեղեց-
ւոյն հետ միացնելու մասին . եւս հաւատարմութիւն եմ՝ ձեզ
Կայսեր անունով , որ Նա ընտւ այդպիսի մի դիտարկու-
թիւն չունի . — Թագաւորի արտին միօրինակ պիտի են-
կը բոլոր հաւատարմի հպատակները , ինչ հաւատ էլ որ
պաշտում լինին Նրանք : — Թագաւորը ցանկանում է ,
որ ամէն որ դաւանի այն հաւատը , որոյ մէջ էլ ինքը
համոզուած է : Մեծ իշխանին այսօրինակ վկայութիւնը
վեհափայտ Աթուղիկոսը խորին շնորհակալութեամբ
ընդունելից յետոյ , յայտնեց Նորին Բարձրութեանը որ
Հայերի արտօնը խորը ապաւորուած է ջերմեամբ հը-
պատակութեան զգայմանը դէպ ի Ուսուցակութիւնը :

« Կայսերային իշխանի այս մեծանշան խօսքերը շատ
պիտի են հաղորդել մեր հայրենակիցներին իրեն մի
նոր երաշխաւորութիւն այն անհամութեամբ , որ կառա-
վարութիւնը ունի դէպի օտար դաւանութիւնը . յոյս
կայ , որ Մեծ իշխանի այս վկայութիւնը փորձաքնն
ամէն համբաւները , որոնք անորոշ կերպիւ տարածու-
ում էին մեր ժողովրդեան մէջ՝ Հայոց եկեղեցւոյ Ուսուց
եկեղեցւոյ հետ միաւորելու մասին » :

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ընթերցողներն մէկ երկու անգամ Արարատոյ
միջոցաւ տեղեկութիւններ ապաւ յիշեալ կղզւոյն
Լէֆթոսիա քաղաքին Հայ ժողովրդեան եւ անոր եւ-
րեւելաց վրայօք , եւ ինդրեցինք որ Կոստանդնու-
պոլսոյ ազգային վարչութիւնը խաղաղասէր տեսուչ
մի զրկէ նոյն քաղաքը , քննելու եւ բարեկարգելու
համար ազգային եկամուտները , միաբանութիւնը
եւ սէրը վերահաստատուելու համար եւ վերջապէս
յիշեալ քաղաքին դպրատունը բանալու համար , որ
շատ տարիներէ ի վեր դոյս է ու Հայ աղաքը ա-
ռանց ուսման եւ առանց կրթութեան վերջին աստի-
ճան խեղճութեան մէջ , առաւօտէն մինչեւ իրիկուն
կը պտտին փողոցաց մէջ :

Սակայն Կոստանդնուպոլսոյ ազգային վարչութիւնը,
ինչպէս կը տեսնուի , ներքին մեծամեծ զաւաճում
պաշարեալ է . ուստի չկրնար առայժմ իւր ուշադրու-
թիւնը դաւառաց խեղճ կացութեանը վերայ դար-
ձնել : Ուստի պէտք է որ դաւառաբնակ Հայերը ին-
քընդին հոգան եւ աշխատին , որչափ որ կարելի
է , յառաջադիմելու ըստ պահանջմանց մեր դարուս :

Լէֆթոսիայի հայկազուն երեւելիներէն առայժմ
ծանր բան մի եւ մեծ յառաջադիմութիւն մի չպահան-
ջուի . այլ կը ինքեմք որ կարելի եղածին չափ
համաձայնին եւ բանիբուն վարձապետ մի բերել առ-
ըվ իշխանին կամ Կոստանդնուպոլսէն օրինաւոր
ամառական մի տան անոր ու դպրատունը բանան : Ի-
սկիւնք որ ծանր բան մի չպահանջուի . ըստինս շատ
ստոյգ է . քանզի Լէֆթոսիայի ազգային եկամուտը
այժմեան անկանոն տնտեսութեամբը անգամ , տարին
40 հազար զուգուշի կը հասնի , ուստի այս գումարէն
10-12 հազար զուգուշ վարձապետի մը յատկացնել
ծանր բան մի չէ : Վասնորոյ կը յորդորենք ազգա-
սիրաբար յիշեալ քաղաքին երեւելի հայերը եւ մա-
նաւանդ զմեծարդոյ Հայրապետ աղան Աթիկը , որ
միաբանութեամբ աշխատին շուտով յառաջ տանելու
այս ազգոգուս եւ ամենահարկաւոր գործը :

Թէպէտ լրագրոյն 704 թուոյն մէջ դրեցինք
թէ Հայրապետ աղան անցեալները Կոստանդնուպո-
լսէն վերադառնալուն , վարձապետ մի բերեր է
հետը որ Լէֆթոսիայի մէջ դպրատուն մի բանալ
տայ , բայց իւր այս ազգոգուս առաջարկութեանը
հակառակօրէն գտնուելով դպրատունը չէ բացուել :

Սակայն այս եղելութեանը ուրիշ մեկնութիւններ
կուսան մեզ Լէֆթոսիայէն , որոց վրայօք առայժմ
լուծութիւն պահելով , կաղաչեմք զՀայրապետ աղան
որ երկրորդ փորձ մը ընէ վարձապետ մի բերել
տալու , եւ տարակոյս չունիմք թէ իւր ազգասիրական
եւ ուսումնասիրական ջանքը ոյս անգամ յաջողութիւն
պիտի պատուի :

— Կէլէշէի բաղադր որ Կիսորիոյ նախանշին մէջ կը գտնուի, 70 տուն կայ Հայոց, որոց կայսրութիւնը խղճալի է, ըստ օրինակի միւս շատ քաղաքացի (ճուր-բաստանի) :

Յիշեալ քաղաքին Հայ բնակիչները չորս տարիէ 'ի վեր սուրբ Լուսաւորչի անուամբ եկեղեցի մը կառուցանելու ելած են, որուն կից փոքրիկ դպրա-տուն մի ևս պիտի ըլլայ : Երկու թիւերը նոյն ժա-մանակէ 'ի վեր սկսած է . բայց 'ի պատճառս պա-կաստութեան դրամոց մինչև ցայսօր կէսկատար կը մնայ թէ՛ եկեղեցին և թէ՛ դպրատունը :

Ուստի Կէլէշէի Հայազգի բնակիչքը վստահա-նալով իրենց համազգի եղբայր մարդասիրական օգ-նութեանը վերայ՝ համարձակեցան իրենց եկեղեցւոյն աւագ քահանայն, արժանապատի տէր Յօհանէսը՝ որ սրբակրօն խոհեմ անձ մըն է, յուզարկէլ քանի մի հայաբնակ գլխաւոր քաղաքներ 'ի խնդիր դրա-մական նպատակի :

Յիշեալ քահանայն նախ Խղմիր դալով, ազգասի-րաբար ընդունուեցաւ քաղաքի բարեպաշտ երեւելի-ներէն . որոց միջոցաւ 80 օսմանեան լիւայի չափ, այսինքն 7921 զուռուշ ողջ դրամ ժողովեց : Խղմի-րէն ելելով Եղեքսանդրիա գնաց, ուր նմանապէս մարդասիրութեամբ ընդունուեցաւ և 2856 զուռուշ չիւրիկ դրամ ժողովեց . այսինքն անդիակաւ լիւան 168 զուռուշ անուշ լով : Կէլէշէի քահանայն Ե-ղեքսանդրիայէն Կահիրէ գնաց, ուրտեղ ժողոված ողորմութեան դրամքն ալ 3889 զուռուշի հասաւ, օսմանեան լիւան 155 զուռուշ հաշուելով :

Եւս ամեն դումարները մանրամասնաբար և իւ-րաքանչիւր նուիրատու անձին ստորագրութեամբը նշանակուած են թղթով մի վերայ, զոր յիշեալ սը-րակրօն քահանայն իւր քովը պահած է, որպէսզի Կէլէշէի երթալուն, օրինաւոր կերպիւ հաշիւ տայ սուրբ Լուսաւորչի եկեղեցւոյն հոգաբարձուացը :

Կապէն դովել է արժանապատի տէր Յօհան-նէս քահանայն այս զգուշաւոր խոհեմ ընթացքը, մանաւանդ այժման ժամանակիս մէջ . յորում եկե-ղեցականաց ամենափոքրիկ մէկ պակասութիւնը կամ անհոգութիւնը խոշորացուցիւ կը նշուի հասարակու-թեան մէկ մասէն և հեռեւաբար սաստիկ կերպիւ կը դատապարտուի և կը յանդիմանուի լրացող միջոցաւ : Յիշեալ քահանայն քահանայն, անցեալ շաբթու Խղմիրէն մեկնեցաւ Կոստանդնուպոլիս երթալու :

ՎԵՆԵՍՅՈՒ ՄԻԿԱԷԼԵԱՆՅՈՒՆ ԳՊՐՈՅ Ի ԶՄԻՌՆԵՍ

Սեպտեմբերի 10ին ըստ նոր տուումի բացուեցաւ քաղաքի Սիմիթարեանց դպրոցը, որուն ջանքն է բարոյական ու քրիստոնէական իրթութեան հետ աղոյ պաղպաղ վիճակին հարկաւոր ուսմանը հաղորդել, և ասոր հասնելու համար տեսչութիւնը հմուտ ու առաքինի ուսուցիչներ հոգացած է :

Գպրոցին մէջ չափաւոր գնով մը կանոնին ներ-քին, կէս թռչակաւոր և արտաքին աշակերտներ :

Ինքհանուր ուսման նիւթերն են Գաղղիերէն և Յունարէն լեզուներն իրենց զբաղանութիւնովը, թուաբանութիւնը, ուսողութիւնը, հաշուակալու-թիւնը, աշխարհագրութիւնը, ընդհանուր պատմու-թիւնը, գեղեցկագրութիւնը, դժագրութիւնը ու երաժշտութիւնը : Գպրոցին լեզուն դաղղիերէնն է :

Հայոց համար մասնաւոր դաս մը կազմուած է, որուն վերի նիւթերն դաս կաւանդուին հայերէն լեզուն, Հայոց գրականութիւնն ու պատմութիւնը :

Ուղղիչ բուն համար կաւանդուին նաև Ենդղիերէն, Գերմաներէն, Իտալերէն ու Տալիերէն լեզուները : Ենդղիայի տեղեկութիւններ ուղղող կընայ Գըպ-րոցին Տեսչութեան գիմը, Ենի մահալէ թիւ 45 :

ԱՌ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԳԱՍՏԱՆՍ

Եղիանց վարժարան մի, Բարթէնոն կոչուած, որ փարիզէն և Լոստոնէն եկած եւրոպացի տիկնայ վար-չութեան ներքե կը գտնուի, այս օրերս բացուեցաւ Եպրամ սօքաղը ըսուած թաղը Սիբրանին տունը :

Իգմիրի մէջ հինգ տարի վարժապետութեան պաշ-տօնը վարելով, բուական փորձառութիւն ստացանք, ուստի մեծ յոյս ունիմք 'ի վերայ յաջողութեան մեր բացած ուսումնարանին, որ յատկացեալ է Երեւելան աղագայ ծաղկահասակ աղջկանց՝ զորս կուղեն ընտե-րացւոյն եւրոպական լեզուաց հետ :

Եւս նպատակաւ, պատիւ անձանց կը համարիմք ի-մաց տալ հայկազուն զերգաստանաց, որոնք այս քա-ղաքիս բնակչաց մէկ պատուաւոր մասը կը կազմեն, որպէսզի եթէ կը բարեհաճին պատուել զմեզ իրենց վստահութեամբը, ամեն ջանք 'ի դործ պիտի գնեմք զո՛հ ընելու համար զիրենք : Գարձեալ կը ծանու-ցանեմք թէ հայերէնի համար յատուկ դասատուու-թիւն մի պիտի հաստատուի յիշեալ դպրոցին մէջ, եթէ բուական թուով Հայ աշակերտուհի գտնեմք :

Վարժապետը, զոր խորհրդով պատուական թաղի մը մէջ ընտրեցինք վասն բարեկեցութեան զիշեւո-թիկ աշակերտուհեաց, օգտաւորաց (հաստատ) գե-ղեցիկ տուն մըն է և ամեն գիւրութիւնները կը մա-տուցանէ զորս զերգաստանաց մարքն կընան խնդրել իրենց դասակաց համար :

Իսաստուութիւնները պիտի սկսին Օգոստոսի 31 ին (Սեպտեմբերի 12 ըստ նոր տուումի) շաբաթ օ-րը, առաւօտեան ժամը 8ին ըստ Եւրոպացւոց :

Ով որ կուզէ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալ, կընայ ամեն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ կէսօրէն ետե ժամը 4ին մինչև 6 յիշեալ վարժարանը երթալ, որ ինչպէս վերը յի-շեցինք, Եպրամ սօքաղը կոչուած թաղը Սիբրա-նին տունն է :

Իւլի, 17—29 Օգոստոսի 1863 :

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒՉԻՐ

Բարթէնոն կոչուած ուսումնարանին :

Կալեաթայի Եղբայրասէր լրագրին Յունիսի 26 թուոյն մէջ հետեւեալը կը կարդամք .

Ամսոյ 20ին «Յարութիւն Արգար» շաբաթաւ կը յա-տակն 'ի Բուրայի տէր Կարապետ տէր Արաքսանուն տէր Գրիգոր մահաւոր Մարտիրոսեան իւր ընտանեօրն : Պարանայք Զարգրիա տէր Առաքելեան, Ստեփանոս Գեորգ Արաքսանուն, Մարտիրոս Մկրտում Թորոս-եան, Մկրտիչ Թորոսեան, Արաք Արաքիւրեան, Մինաս Յարութիւնեան, Զարգրիա տէր Մարտիրոս Գօգանդամանց և Նիկողայոս Յակոբեան :

Այս բոլորքն ևս ձրի գնացին, պարտեցք Արգար և ընկերաց չնորհիւ : Այսպիսի բարեկրտ անձինք Տէր անպակաս արապէ միւր աղղի մէջն :

Փարիշ անուն պատուական լրագրի՝ իւր թուոյն մէջ որ 'ի 21 Օգոստոսի, հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ .

Տիկնայի մեծազգի և զաւանթան պարոն Գալիթ-Քոստանունց Հայ բժշկապետ, որ Բուրայ տէրութեան ծառայութեան մէջն է, և տնայալիքը Փարիշ կը կա- լի առողջութիւնը վերահաստատելու համար, ուրախ եմ որ յաջողութեամբ հասաւ իր նպատակին, և մնացա-քաղաքիս ուսումնական այցելութիւն մի ըստ արժանոյն բնիով, անցեալ շաբթու վերադարձաւ 'ի Բարու, ուր կը կուգէ զինքն իր պաշտօնը :

Իգմիրի նոր համարակալ (մահաւորէն) վսեմա-շուք Կէշէթ—Պէյը, որ միանգամայն կայսերական զործակալ է քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդրոց համար (բոլորից մէմուրի), անցեալ շաբ-թու հասաւ մեր քաղաքը Կ. Պօլսէն գալով : Եւ-րին Վսեմութիւնը իւր հետ բերաւ երկու աղա-մանդեալ մեծազին ասեղ զոր տիկնայերը կուրծքը կը դնեն : Եւս չքնաղ զարդերը օգոստոսեան Սու-թանը կը յուզարկէ մեծազգի միստր Վուրթալ անդ-ղեացի վաճառականին ընտանեաց, որ պատիւ ունե-ցաւ անցեալները, ինչպէս յայտնի է, ընդունելու Եւրին կայսերական Վսեմութեանը իւր զեղի տունը 'ի Պուրնովա :

Եհասաիկ նամակը, զոր այս բարեպաշտ առ-թիւ բարձրապատիւ Սեմ—Եպրգոսը յուզարկած է միստր Վուրթալին :

ԲԱՐՁՐԱԳՐՈՅՆ ԳՈՒՌՆ

ԳՐԱՌՆԵԱԿ ՄԵՇ ԵՊԱՐԳՈՍԻ

8 Օգոստոս 1863 :

Յարգոյ տէր,

Օգոստոսիս Սուրբան հաճութեամբ սրտի կը յիշէ այն փայլունները զորս անցուց ձեր գեղի տունը՝ Խղ-միրէն անցնելու ժամանակը : Իւր բարձր գոհունակու-թեան տալացոյ մի տարու համար՝ պատիւ անձինս հա-մարիմ յուզարկել ձեզ իւր հրամանացը համեմատ և յա-

նուն իւր, երկու տիւնակաւ ասեղ վսեմ երկու տիկնայ ձեր յարգոյ զերգաստանին : Երջանիկ կը համարիմ՝ զիս, յարգոյ Տէր, այսպիսի տնայալիք պատգամաւո-րութիւն մի կատարելու համար, և կաղաչեմ ընկալա-բուք այս բարեպաշտ առթիւ, իմ շնորհաւորական խնդրակցութեանս հետ, զհաւատաւ յարգանայ խնոյ :

(Ստորագրեալ) ՖՈՒՍՏ

Կահանայ ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Եհմա փաշան ամսոյս 1ին կիրակի օրը Պուրնովա գեղը միստր Վուրթալին տունը գնաց և իւր ձեռ-քովը յանձնեց անոր զերգաստանին երկու տիկնայը զյիշեալ երկու տիկնայաւ ասեղները :

Սեմարգոյ միստր Վուրթալ վաճառականը այս առթիւ փառաւոր հացկերոյթ մի պատրաստած էր 'ի պատիւ Եւրին Վսեմութեան : Քանի մը հիւպա-տոսներ, քանի մը անդղեացի երեւելի վաճառական-ներ հանդերձ միստր Վուրթալին ընտանեօր 'ի սե-ղան նստան . որուն գլուխը բաղած էր վսեմափայլ Եհմա փաշան, իւր քովը ունենալով տեղական կառավարութեան թարգման յարգամեծար Տիւրան Էֆէնտին թաղթագեան :

Եւրոք անուշեղէն կերակուրները և պտուղները 'ի սեղան բերուեցան, միստր Վուրթալ թոյլտուու-թիւն խնդրելով Եւրին Վսեմութեան օտքի ելաւ և համառօտ ատենաբանութեամբ մի իւր սրտին խո-րին երախտագիտութիւնը յայտնեց վասն կայսերա-կան բարձր շնորհացը, որոց ենթակայ եղաւ ինքը և իւր զերգաստանը : Պատիւաւելի անդղեացւոյն զղացմանքը այնքան սաստիկ էին, որ այս խօս-քերը զընցելու ժամանակը սիրտը շարժեցաւ և աչքերը ուրախութեան արտասուք լեցուեցան : Միստր Վուրթալ առաջարկելով 'ի կենդանութիւն առատագրութ Սուրթանին գինի խմել, յաւելցուց թէ ոչ միայն իւր բոլոր ընտանեօր աղօթողէ միշտ վստե-բարբութեան օսմանեան մեծազոր կայսեր, այլև Պուրնովայի անդղիական մատարն մէջ (որ միստր Վուրթալին ծախիւք շնորհած է), ամեն անգամ ժամը զուրթիւնները սկսելուն, բարեմաղթական ա-ղօթք կը ըլլան վասն երջանկութեան Սուրթան Եպր-իւ—Եղի կայսեր :

Կանփանիայի փրփրագեղ բաժանները 'ի կենդա-նութիւն Եւրին Վսեմութեան խմուելէ ետե, վսեմափայլ Եհմա փաշան՝ Տիւրան Էֆէնտինին բեր-նով շնորհակալ եղաւ միստր Վուրթալին վասն իւր ջերմանդ զղացմանցը և առաջարկեց ըմպել 'ի բարօրութիւն անոր աղնուական զերգաստանին :

Բոլոր սեղանակիցները ուրախութեամբ ընդունե-ցին Եւրին Վսեմութեան առաջարկութիւնը, իրենց շնորհակալութիւնը յայտնելով վասն մարդասիրական ազնիւ քաղաքավարութեանը, որով յիշեալ ընդ-հանուր կառավարիչը պատուեց ամեն կոչնականները այս սիրալիւր փառաւոր հացկերութիւն :

ԵՊԻՊՏՈՍԵՆ ՀԱՍՄԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արշալուսոյ նախընթաց թուով ծանուցինք թէ վսեմափայլ Եպար փաշան, Եղիպտոսի Փոխարքային հրամանացը համեմատ փութապա Փարիշ երթալու : Այժմ Վեդեքսանդրիայէն կը գրին մեզ թէ յիշեալ երեւելի պաշտօնատարին յանձնուած է Գաղղիոյ և Սիպրիոյ կա-ռավարութեանց հետ բանակցել 'ի մասին կատարեալ կարգադրութեան Սուրբի պարանոյն խնդրոյն : Հայ-կազուն զմիւսնային Եպար փաշային յանձնուած այս երեւելի դործը՝ հետեւութիւնն է բարձր պաշտօնին զոր կատարեց մտերս 'ի Կ. Պօլս Բարձրագոյն Գրան քով :

Ինչպէս—Պէյը, որ հրապարակական շնորհացոյ պաշ-տօնայ է Եղիպտոսի մէջ, փաշայութեան աստիճան ըն-կալաւ : Արշալուսոյ մէջ հրատարակուած Եղիպթ-անուն լրագիրը կըսէ, թէ այս առաջին անգամն է որ եւրոպայի մի այսպիսի մեծ աստիճանաւ պատուեցաւ Ե-ղիպտոսի մէջ . ուստի այս բանը նոր ապացոյց մըն է, կը յաւելու յիշեալ թերթը, բարձրապատիւ Իսմայիլ փաշային կրօնական թոյլտուութեանցը և մարդասիրա-կան վեհ զգացմանցը :

Օգոստոսիս Եպարի ինչպիսի հաճեցաւ Պատուոյ Լեզունի աստիճանութեան խաչը շնորհելու հետեւալ երեւելի անձանց, որ են . Եղիպտոսի առողջութեան խորհրդոյն նախագահ Գալուշի—Պէյը, Ե. Տէրքիլին սե-ղանաւորը, զաղղիացի վաճառականայ խմբին առաջին պատգամաւոր Ե. Պէլզոն, և Սուրան, որ Սուրբի ջը-րանքին զլիւսաւոր ճարտարագետն է :

Բարձրագույն փոխարքային հրամանացը համաձայն հետևեալ փոփոխութիւնները եղան .

Արտաքին գործոց պաշտօնը զոր Շէրիֆ փաշան առ ժամանակեայ կերպիւ կը վարէր , կատարելապէս յանձնուեցաւ յիշեալ փաշային :

Արդարութեան բարձրագոյն Ատեանին երկրորդ նախագահ Ապտալ փաշան նոյն տոեանին նախագահ անուանեցաւ փոխանակ Ապտալիւն փաշային որ առժամանակեայ կերպիւ կը կատարէր այս պաշտօնը :

Աղէքսանդրիոյ վաճառականութեան տոեանին նախագահութիւնը Աճմէտ—Ճաւմալ Պէյին յանձնուեցաւ փոխանակ Մուսթաֆա էֆէնդիին , որ յիշեալ քաղաքին կատարելապէս առաջին թարգման կարգեցաւ :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնը , համեմատ մարդասիրական հրամանաց օգոստոսի աւելցնելով , կը շարունակէ իւր քանքը ապահովելու համար հասարակաց անդորրութիւնը և բարձրութիւնը բոլոր թուրքաստանի մէջ : Այս նպատակաւ էր որ կայսերական յատուկ քննիչներ յուղարկուեցան անցեալները Բուսէլի և Անատոլիոյ գլխաւոր քաղաքները :

Այս երեւելի պաշտօնատարներէն ոմանք առժամանակեայ կերպիւ վերադարձան 'ի Կոստանդնուպօլիս իրենց այցելութեան և քննութեան տեղեկագիրքը Բարձրագոյն Պարսն յանձնելու համար . ուրիշները տակաւին զբաղեալ են իրենց պաշտօնը 'ի դործ դնելու , նախապէս մէջ պատահած անկարգութիւնները բարեկարգելով , յանցաւոր պաշտօնակարները պատժելով և զրկելով իրաւունքը յառաջ տանելու :

Կահանդներէն հասած նամակները ամենքն ալ կը համաձայնին յիշեալ կայսերական քննիչներուն արդարաւորութիւնը և անաչառութիւնը դովելու , օրհնելով մեր առատագուծ Սուլթանին անունը , որուն հայրական խնամքը կը տարածուի իւր ամեն հըպատակաց վերայ , առանց տարբերութեան կրօնի , թէ՛ մերձաւորաց և թէ՛ հեռաւորաց :

— Օգոստոսի Սուլթանը՝ իւր սովորական մարդասիրութեամբ , ոչ միայն զբաւական առաւ օղնութիւններ շնորհեց Ռատոսի բնակչաց , որ ինչպէս յայտնի է , մեծամեծ փասններ կրեցին անցեալները այնտեղ պատահած սաստիկ երկրաշարժէն , այլև յիշեալ կղզւոյն մէկ տարուան տուրքը բարեհաճեցաւ բաշխել անոնց : Կոմանդպէս արտօնութիւն տուաւ որ յետ այսորիկ կարող ըլլան նաեւ շինելու . այնինչ մինչև ցայսօր նաւաշինութիւնը արդիւնեալ էր Ռատոսի մէջ :

— Կըսուի թէ Բեյքէրպօլիսի Խաթալիոյ գետի սինեօր Բեքօլի ասպետը նոյն պաշտօնիւ Կ. Պօլիս պիտի դայ , փոխանակ Գառաչիօլո տի Պէլլա մարքէզին , որ ինչպէս յայտնի է , անցեալները առժամանակեայ կերպիւ մեկնեցաւ Խաթալա երթալու :

— Կը հաստատեն թէ Արդարութեան բարձրագոյն ատեանին մէջ խորհրդակցութիւն պիտի ըլլայ մօտերս 'ի մասին բարեկարգութեան նախադրական ժողովոց : Այս բարեկարգութիւնը ամենահարկաւոր է , կըսէ Բուրիէ տ'Օրիան լրագիրը , վասնզի յիշեալ ժողովները՝ ինչպէս որ կը զմուռնուեն այժմ , կործանման առիթ մի են քանի մը երկիրներու համար :

— Մեծարդոյ Բէշիտ էֆէնդիին , որ հանդուցեալ Մեծ—Եպարդոս Բէշիտ փաշային քէհեան էր , Էրեքէթի—Խալիլի ընկերութեան վերաբերեալ կարգեցաւ Ալի էֆէնդիին խնդրը , որ հրաժարեցաւ :

— Վսեմափայլ Ալի—Պէյը՝ բարձրագոյն հրամանաւ , կայսերական քննիչ անուանեցաւ Բիւր տիտանի մէջ և մօտերս ճամբայ պիտի ելլէ յիշեալ գաւառը երթալու :

— Կոստանդնուպօլսոյ ազգային աշխարհական երեսփոխանաց ընտրութիւնը սկսաւ և կը շարունակուի ամենայն բարեկարգութեամբ : Ինչո՞հանրապէս կը յուսացուի թէ այս սահմանադրական գործողութիւնը հանգարտութեամբ պիտի կատարուի . վասնզի ժողովուրդը՝ ըստ մեծի մասին , զգուած է կռիւներէ :

ՔԱՆԱՔԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ձմառնիս , 7 Սեպտեմբեր :

Յայտնի է որ Բարձրագոյն Պարսն ժամանակէ մը 'ի վեր արդիւն է , որ իստար տէրութեանց հրատարակելով չըլլան անշարժ ստացուածք ծախու առնուլ :

Թուրքաստանի մէջ յանուն իրենց կամանց , ինչպէս որ առաջինը կընէին :

Այս արդեւոր զանազան դժուարութեանց պատճառ և հասարակաց օգտի վնաս ըլլալով , բարեկամ տէրութեանց վեհապետաց կողմէն զիտողութիւններ եղան Բարձրագոյն Պարսն . ուսկից՝ այս խնդրոյն կատարեալ լուծումը կը պատուէր մօտերս : Սակայն կը ընկնէ թէ օսմանեան կառավարութիւնը՝ օրինաւոր պատճառաց համար , չկրնար զաւարիս երոսպոյն հրատարակել խնդրը կատարելապէս ընդունել , բարեհաճել քանի մը զեւրոսթիւններ շնորհել այս գործոյ վերջօր : Ուստի կըսուի թէ յետ այսորիկ թղթուութիւն պիտի ըլլայ անշարժ ստացուածք ունեցող օտար հրատարակող որ կարող ըլլան իրենց ստացուածքը վաճառել զարձակ օտար հրատարակող . նմանապէս կարող ըլլան անշարժ ստացուածք ծախու առնուլ օտար տէրութեանց հրատարակելով լոյս ոչ օսմանեան հրատարակել :

Անշարժ ստացուածք մուհանիները (հիօնթ) պիտի ըլլան միշտ , ինչպէս ասկէ յոռաջ յանուն Երոսպոյնէն կամանց , որոնք Բարձրագոյն Պարսն իրեն հրատարակելու համար : Ոյլև այս կերպիւ զնոյ առնողները պիտի պարտաւորուին անշարժ ստացուածք վերաբերեալ ամեն տեսակ հարկերը հատուցանել առանց ո՞ր և է ընդգիծութեան : Իսկ եթէ հատուցանող օրինաց չհնուանդելով՝ դժուարութիւն կամ ընդգիծութիւն ընկու ըլլան 'ի մասին հարկատուութեան , յայնժամ յիշեալ թղթուութիւնը ետ պիտի առնուի :

Կը ըստ թէ այս օրինակ են հրահանգները , զորս Բ. Պարսն տուած է Մուհանիներէն մեծաւոր Նէշիթ—Պէյին . որ միանգամայն քաղաքիս անշարժ ստացուածք լուսն յանուն յանձնարարելու նախադրէ :

— Այս շարքիւ հրատարակութեան մէջ զանազան լուրեր տարածուելով՝ 'ի մասին մեծաւոր հաւանք հայտնի տեղական կառավարութիւնը հետեւեալ արդարաւորութիւնը յուղարկեց լրագրաց 'ի հրատարակութեան :

ԱՋԳԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անցեալ երեքշաբթի օրը հաջորդեց ընկերութիւնը (հանաֆ) մեծ ժողովոյն (մէշլիս քէպլի) առջև հրատարակելով , հայրին զինք հետեւեալ կերպիւ որոշուեցաւ : Առաջին տեսակ հայր (Ֆրանկոս) 70 փարս օխան և երկրորդ կամ միջակ տեսակ հայր 52 փարս :

Ով որ կուզէ , կրնայ լոյս շինել և ծախել այս զինքը : Հայրին զինք ամեն ամիս պիտի որոշուի . իսկ միւս ամենահարկաւոր ուսեկաց զինքը ամեն տարին և հինգ օր կամ ամեն ամիս , ըստ պահանջմանց պարտաւորուի :

Այս դրահանգները հաջորդած չորսը ստանի կոչուած պաշտօնատարին ծառայութիւնը ջնջուեցաւ . և յիշեալ հաղարարութիւնը յանձնուեցաւ տեղական կառավարութեան պաշտօնակարաց :

— Անցեալ ուրբաթ օրը քաղաքիս Ռատոսի հիւսիս տարածքը սովորական հանդիսաւ կատարեց դրոմալուրութիւնը Ալիքանդը Երկրորդ վեհապետ կայսեր : Այսօրին երկու ժամ միտքած հանդիսաւոր պատարագ մատուցաւ Սիւրիֆի կոչուած Յուսէպ մարդ երկուցին . որ ներկայ էին Ռատոսի հիւսիսային մեծարդ մօտիւ Մոսթրա , հիւսիսային տարածքները գործակալները և քաղաքիս Ռատոսի հրատարակները : Օտար տէրութեանց հիւսիսային տարածքները մոտակից եղան այս տօնախմբութեանը՝ իրենց գործակալները քաշելով աստուծոյն մինչև երեկոյ : Կահանդիս ընդհանուր կատարելից վեհապետը Ալիքան փաշան փոխապետ իւր խնդակցութիւնը հաղորդելու Ռատոսի մեծարդ Նիւրատին :

— Մօսի Երալը Լըտու աղին Երիտասարդը , որ Գաղղիոյցոյ կայսր խորհրդոյ քարտուղար և թարգման մօտիւ Լըտու ապակին որդին է , բարձրագոյն հրամանաւ Երտաղի մի Գաղղիոյ հիւսիսային տարածքները թարգման անուանեցաւ :

Յիշեալ ծաղկահատիկ պաշտօնատարը տնդեալ կիրաւի օրը մեկնեցաւ Յուսէպ երթալու , ուսկից սուր Երտաղի մօտ պիտի երթայ :

— Վսեմափայլ Երտաղի Գաղղի մեկնելուն , ընկերութեամբ իւր ազնուաշուք ընկերին , երէկ հասաւ 'ի քաղաքի Փարիզին վերադառնալով , որ գաղտնի էին զուարճութեան ճանապարհորդութիւն մի ընկու համար :

— Ազգային Սահմանադրութեան հրահանգին կոտանդնուարդին հասանել իմանալով , մեր վերապատիւ սրբազան Սահմանադրը , որ Ղաթապա գաղտնի էր , վերադարձաւ Խալիլ՝ որպէսզի հարկաւոր եղած տնդեալութիւնները չուտով 'ի դործ դնէ վստի ընտրութեան անդունդ երեսփոխանական ժողովոյն քաղաքիս :

— Քիտս կղզին հեռագրութեամբ հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ՛ ամայն ճին սաստիկ կռիւ մի պատա-

հելով Յուսէպ և ինքնաթիւնով զինուորացի մէջ , այս վերջիններէն մէկ հազի մեւեր և երկու հոգի վիրատուուեր են : Այս պատճառաւ յիշեալ կղզին սպառնալից վիճակի մէջ կը գտնուի երբ :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Պարոն Ժոզէֆ Պոլեարո պարոսոյցը , որ մօտերս Դորմուէն եկած է , կը ծանուցանէ Հայ հասարակութեան քաղաքիս քէ ինքը պատրաստ է ամեն տեսակ պար սովորեցնելու , մասնաորապէս տուներու մէջ դաս տալով :

Կարաւ սորվելու փափաքողը կը ընդ գտնել զինքը մօսիս Դաստըլանին գրատուեր ի Սինաֆօլիս խանն :

ՊԱՀԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Հուսէպի Գիւրհաբերով :

Ինչու համար հիւսիսային թիւնները աղետալի վախճան կուենեան :

Վասնզի փոխանակ անոնց պատճառաց ուշադրութիւն մատուցանելու , անոնց արդիւնքը կը զննենք . և փոխանակ ուղղակի անոնց արմատը ջնջելու , միայն հետեւութեանց հոգ կը տանին : Հիւսիսային գեղահատից ներգործութիւնը կատարելապէս այս գործութեան հաջողակ կերպիւ կազմէ . այսինքն մարմնի գաղտնի գործարարներէն և արեան շրջաբերութիւնէն կարողաքէ ակտաբեր և վնասակար նիւթեր , որոնք բորբոքուին ցաւ , ջերմ , թուրութիւն և ֆիզիքական շուտաւրեւ կրպտաւ , անոնց հետեւութեանց անդուքը կը ջնջուի : Այս վերականգնող ժամանակաւոր աղէկութիւն մը միայն կը պատճառեն հիւսիսային , իսկ այս գեղահատից , ընդհանուր յարմարաց անտի կը ջնջեն զհիւսիսայինութիւնը :

Վստառ ուղղութիւն :

Վստառ ուղղութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ զայն տեղափոխութիւններէ . որոնք սրտին գործողութիւնը կը վարաւեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մեկտեղ կուենեն : Այս պատճառաւ գեղահատից ջնջելու գործութիւնը (սիւթիւ) կը իրահանգարարեն թիւ և աւելած ըլլայ , առողջութիւնը և միտքը կը զօրացնեն այնպիսի դեպքերու մէջ ուր միւս ամեն գեղերը բան մը չեն կրնան ընել :

Իւրեքի հիւսիսային թիւն և մաղծ :

Էրդի (քառա շիւր) հիւսիսային թիւնները և մաղծը շատ անգամ ամենաառաջիկ ցաւեր կը պատճառեն : Որպէս անձինք արդեօք այս ցաւ ու վնասը կը ջնջուի , չեն գիտեր բժշկուելու միջոցներ , որոնք իրենց մօտը կը գտնուին : Ինչպէս այս գեղահատից քանի մը հատը առնուել ըլլային , ինչպէս որ նշաւաւորած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ , շուտով պիտի ողատուին իրենց ցաւերէն : Հիւսիսային թիւններէն շատերը , որոնք նոյնպէս է մարդոյ մարմինը , կրնան բիւ ժամանակեան մէջ ջնջուի այս գեղահատից գործածելով , ինչպէս որ ապագայ ցուեցաւ բաղնիքի օրինակներով :

Վստառ ուղղութիւնը մամանակ :

Ինչի կոչուեց հոգ ընեն ըստ ժամանակին դարձան տունը այն թիւնը և վնասակար հիւսիսային թիւնը երբ որ անոնց ընթացքը գաղտնի է , իրենց ստաղմութիւնը և կենդանի իսկ տանջող : Էրդի կը տարուի իւրեւ հեղիւ մը : Այս ամեն փոխաւոր փոխանց հաստատուն դարձնելու հիւսիսային գեղահատից են և այս գեղի մօտը կրնայ իրենց փոխաւոր ժամանակը (տաճ քրիթի) պահանջուի անոնց և իրենց տաճութիւնը վնասել : Այս գեղահատից օգտակար են և կանայց քեղաբերեալ ամեն հիւսիսայինութեանց և ինչպէս թիւնը որ կը պատճառեն կատարեալ հասակին մէջ :

Չըլլաւութիւն և տիւրամտութիւն :

Հաղապարտ անձինք զոհ կը ընեն այս տեսակ սեւամտութեան իրազմոքի , որ անոնց առջև առջև հեղի մը ծն կուտու , և են գիտեր իրենց ցաւերը թիւններէն հարկաւոր դարձնել , այն ինչ որպիսի գեղաբերութեան մէջ Հիւսիսային գեղահատից շատ անգամ մեծ ներգործութիւններ ունենան : Ուստի շարունակ գործածութիւնը այս պատճառաւ գեղահատից հարկաւոր գեղահատից թիւն 'ի կերակուր , իսկին կը բժշկէ ամենամեծ գեղաբերութեան և հիւսիսային թիւն : Ուրեղին ջնջելու գործութիւնը (սիւթիւ) կը հանգարարուի և հիւսիսային գործածելով իւր առաջնութիւնը կը տանայ : Այս գեղահատից յաղապարտ իսկաւ օգտակար են փոխ հետադարձ հիւսիսայինութեանց :

Ինչո՞հասակին ջերմը (ֆիւլիւ էնթերմիալ) : Հիւսիսային թիւն (սիւթիւ) : Մաղծային ջերմը (ֆիւլիւ պիւլիւ) : Խիթ (քրիթ) : Յաւք որովայնի : Թուրութիւն և նուազուած ուժ : Օձիկ (քրիթ) : Կանայց ամսական օրինաց անկարգութիւնը : Ուստի ցաւեր (նիւրիս) : Գլխացաւութիւն : Բորբոքումն : Գաղղի (սարկը) : Երիտասարդ տէրութիւն : Տեղափոխութիւն (մայրաւ) : Յօդադաւութիւն (քրիթ) : Միջադեպութիւն և վարանդի ցաւ : Քար կամ խիճ միջանդի : Ուրեղ (գիւլմօր) : Կեղք (իւլիւ) : Ամեն տեսակ որդերը : Արդողութեան ակտերը , և այլն :

Խիթայիլ—տէր լրագրոյն ,

Ղաթապա Գ. Պաշտարար :